

Rapport fra generalforsamlingen i Det lutherske verdensforbund, Krakow, 13.-19. september 2023

V/Einar Tjelle og Mirjam Syltebø Endalew

Innledning

Det lutherske verdensforbund (LVF) er et globalt fellesskap av 148 lutherske kirker. Kirkene har til sammen mer enn 77 millioner medlemmer fra 99 land. Den 13. generalforsamlingen i LVF fant sted i Krakow, Polen, 13.-19. september 2023.

Tema for generalforsamlingen var «Én kropp, én ånd, ett håp» med referanse til Efeserbrevet 4,4-6. Formålet med generalforsamlingen var for det første å samles til fellesskap rundt gudstjenester, bønn og refleksjoner rundt fortellinger om hvordan evangeliet virker i ulike kontekster, og for det andre å samtale om og vedta resolusjoner som angir retningen for fellesskapet for de neste årene, samt valg av ny ledelse.

En solid norsk delegasjon

Den norske kirkes offisielle delegasjon besto av 10 delegater oppnevnt av Kirkerådet: Kristine Sandmæl (leder for delegasjonen), Kari Mangrud Alvsvåg, Olav Fykse Tveit, Tron Fagermoen, Berit Hagen Agøy, Helge Gaard, Karin Elin Berg, Sara Ellen Anne Eira, Nora Antonsen og Harald Dahler Skoglund. Kjetil Drangsholt deltok som avtroppende medlem i LVFs råd. Fra Kirkerådets sekretariat deltok Einar Tjelle og Mirjam Syltebø Endalew som rådgivere. Emil Tan Engeseth fra kommunikasjonsavdelingen var til stede på deler av generalforsamlingen og produserte flere nyhetssaker. Carl Petter Opsahl hadde vært med i planleggingen av gudstjenestelivet og var med som musiker under generalforsamlingen. Frikirken er medlem i LVF på lik linje med Dnk og deltok med to delegater. NMS og Kirkens Nødhjelp var også solid til stede med flere deltakere.

Den norske kirke inviterte alle fra Norge til middag den nest siste kvelden. Under middagen ble Kjetil Drangsholt takket av for det han har bidratt med i LVF-rådet gjennom disse årene.

Nyskapende gudstjenesteliv

Gjennom hele generalforsamlingen var gudstjenestene og bønnesamlingene blant høydepunktene i programmet. Musikk, liturgi og andre innslag var nyskapende og kreative med bidrag på mange språk og fra ulike deler av verden. En ny salme med tekst av Heidi Strand Harboe og melodi av Carl Petter Opsahl: «Når håpet blir rysta, og livsmotet skjelv», var et sterkt bidrag fra Norge.

Åpningsgudstjenesten samlet over 1000 mennesker. Under åpningsgudstjenesten holdt Danielle Dokman, en ung prest fra den lutherske kirken i Surinam, en sterk og mektig tale over teksten om de

vise menn fra Matteus 2,1-12. Dokman beskrev generalforsamlingen som et møte mellom mennesker som har reist fra ulike deler av verden med mål om å finne ut «hvor den ene inkarnerte, den ene Guds ånd og det ene håpet for verden vokser i dag». Inkarnasjonen fant ikke bare sted på et gitt geografisk sted, men også i det ordinære, det ekstraordinære og det aller mest sårbare, i en barnekropp. «Vi kan ikke ignorere våre kropp og ikke ignorere andres. (...) vi møter Gud i våre naboer, i de vi kaller fremmede og endatil i hele skaperverket». Dokman pekte videre på hvordan vi ved å reise de kritiske spørsmålene gjør oss selv sårbare, men «Gud er ikke redd for vår skjørhet, svakhet og sårbarhet (...) som kristne i dag skal vi skape uro hos dem som bare er opptatt med å sikre sin egen makt».

Mange i den norske delegasjonen opplevde gudstjenestelivet som det aller beste ved generalforsamlingen. Liturgiske ledd, musikk, forkynnelse, dans, drama og utsmykning var svært godt gjennomarbeidet. Samlingene var innholdsrike og inspirerende, og det var mye å ta med seg hjem.

Søndag var det muligheter til å besøke ulike lutherske menigheter i Polen og Tsjekkia. Etter gudstjenestene inviterte menighetene til lunsj samt aktiviteter og utflukter i området.

Én kropp, én ånd, ett håp

Generalforsamlingens tema var «Én kropp, én ånd, ett håp». I forkant av generalforsamlingen var det utviklet et studiehefte på temaet.

Den første delen av studieheftet beskriver ulike årsaker til *kroppers* lidelse i verden i dag, som krig, vold, rasisme, kjønnsdiskriminering, flukt og fordrivelse, covid-19 og klimaendringer. Med referanse til Confessio Augustana kalles det til syndsbekjennelse, og til å se og gjenkjenne Guds bilde i hvert menneske. Gjennom korsets teologi inviteres vi til å forenes med Kristi kropp og med hverandre i kampen mot urettferdige maktstrukturer, og det vises til eksempler på hvordan LVF bidrar til å tjene fordrevne, marginaliserte og ekskluderte *kropper*.

Den andre delen av studieheftet beskriver behovet for å utvikle dømmekraft til å skjelne mellom ulike ånder eller krefter i verden i dag. Med henvisning til Guds visjon om en helhetlig forvandling

som omfatter alle livets og verdens aspekter, kritiseres et vestlig verdensbilde som skiller mellom kropp og ånd, og som leder til dehumanisering, og at noen vokser på bekostning av andre. Begrepet «misvisende teologier» introduseres og defineres som teologier som gir en uriktig framstilling av den treenige Guds arbeid, eller som krenker menneskers og hele skaperverkets verdighet, skaper eller viderefører urettferdighet og misbruker makt og autoritet. Økonomiske modeller som bygger på utnyttelse, patriarkalske verdier, populisme og etno-nasjonalisme, nevnes blant krefter som truer mennesket og skaperverket. Vi kalles til refleksjon omkring Ånden som gir visdom, forener og fornyer. Det vises til eksempler på hvordan LVF bidrar til å imøtegå krefter som bryter ned, gjennom å bygge fellesskap, gjennom teologisk utdanning, gjennom å bygge på bibel og bekjennelsesskriftene, gjennom å arrangere konferanser og ved å aktivt arbeide for å styrke og lytte til unge menneskers stemmer.

Den tredje delen av studieheftet bekrefter Gud som *håpets kilde*. I denne delen presenteres eksempler på hvordan kirkene selv, inkludert kirker i den lutherske tradisjonen, har bidratt til undertrykkelse og kolonisering, blant annet med eksempler fra Sàpmi. Det vises til bibeltekster om håp og til Luther, men også til konkrete eksempler som kan gi grunnlag for håp om endring, som for eksempel Den svenska kyrkans unnskyldning til samene for sin rolle i å legitimere undertrykkelse. Videre nevnes ulike eksempler fra LVFs arbeid med advocacy som kilder til håp.

I siste del av studieheftet inviteres vi til refleksjon om hva *fellesskapet* betyr i verden i dag, og hvordan temaet én kropp, én ånd, ett håp kan være en inspirasjon til å formidle evangeliet til nye generasjoner. Det pekes på behovet for “en kroppens teologi som omfavner korset, en solid omfavnelse av Åndens mangfoldige gaver, og en hellig erfaring av håpet som forvandler frykt til handling, og utrunder oss til å overraskes av hvordan vi kalles og utrustes til deltakelse i Guds misjon”.

Forsker ved VID Tromsø og tidligere generalsekretær i Samisk kirkeråd, Tore Johnsen, har bidratt aktivt til studieheftet.

Under generalforsamlingen ble temaet belyst i gudstjenestene, gjennom foredrag og i taler. Åpningsforedraget ble holdt av Dr. Tomàs Halik. Halik er en katolsk prest, filosof og teolog fra Tsjekkia som også er professor i sosiologi ved Charles University i Praha. I foredraget beskrev Halik en situasjon hvor kirken står ved grensen til en ny reformasjon. Halik identifiserte kritisk tenkning og gjenoppdagelse av de åndelige og eksistensielle dimensjonene ved troen som sentrale elementer i den nye reformasjonen. Målet for den nye reformasjonen er enhet blant alle mennesker. En forenet kirke vil være et biprodukt av prosessen. Halik pekte på hvordan kirker og trosfellesskap både er en del av løsningen og en del av problemene i vår verden i dag. Menneskene både innenfor og utenfor kirken befinner seg i spenningen mellom tillit og skepsis, hvor frykten for å miste sin identitet er

sentral. Han beskrev videre hvordan populistere, nasjonalister og religiøse fundamentalister beskytter sine maktposisjoner og økonomiske interesser gjennom å spille på denne frykten. I avslutningen av foredraget fortalte Halik en historie fra jødisk tradisjon. Historien handlet om en rabbi som spurte elevene sine om når natten ender og dagen begynner. Svaret på spørsmålet om nattens ende var at dagen begynner i det øyeblikket vi kan se klart nok til å gjenkjenne ethvert menneske som et av våre søsken. Slik var foredraget et kall til noe mer enn et luthersk fellesskap eller en felleskirkelig enhet. I følge Halik er arbeidet for menneskehetens enhet kirkens egentlige kall, og åndelige og eksistensielle dimensjoner er helt grunnleggende aspekter i en slik prosess.

Temaet for generalforsamlingen var også integrert i gruppesamlingene, såkalte "village groups". Til disse samlingene var deltagerne på generalforsamlingen delt inn i grupper på omtrent 20 personer. Gruppesamlingene var en fin mulighet til å bli kjent med mennesker fra andre kirker i andre deler av verden, og de fleste i den norske delegasjonen opplevde samtalen i gruppene som viktige og verdifulle.

Generalforsamlingen besøkte konsentrasjonsleiren Auschwitz–Birkenau gruppevis. Det var sterkt å oppleve Auschwitz sammen med mennesker som selv har erfaringer med forfølgelse på grunnlag av etnisk eller religiøs identitet. Dagen etter besøket i Auschwitz fikk generalforsamlingen møte en av de overlevende fra Auschwitz. Denne jødiske lederen holdt en gripende tale hvor han reflekterte omkring dilemmaet han opplevde da han mottok invitasjonen om å tale til en slik forsamling av lutherske kristne på en jødisk høytidsdag. Han beskrev sterke ambivalente følelser.

Verksteder

På to av dagene under generalforsamlingen var det satt av tid til verksteder. Det ble arrangert en rekke verksteder med mange ulike tema. Den norske kirke bidro i forberedelse eller gjennomføring av flere av verkstedene.

I forkant av generalforsamlingen var det utarbeidet et studiedokument for fornyelse av jødisk-kristne relasjoner. Steinar Ims fra sekretariatet var med i arbeidsgruppen som jobbet fram dette dokumentet. Dokumentet ble presentert på verksteder begge dagene.

Kirkens Nødhjelp arrangerte et verksted om *tax justice*. Der deltok Olav Fykse Tveit sammen med flere delegater fra Afrika. Generalforsamlingen vedtok en uttalelse på dette temaet. Uttalelsen er en viktig ressurs i det videre arbeidet med å få på plass et internasjonalt skattesystem som et bidrag til at beskatning av de store internasjonale selskapene kan komme fattige til gode.

Nora Antonsen og Einar Tjelle bidro på to ulike verksteder om klima- og miljøutfordringene.

Professor Harald Hegstad bidro som innleder på et verksted om dåp. Verkstedet var en oppsummering av et nordisk prosjekt om dåp som ble igangsatt ved forrige generalforsamling.

Forberedende samlinger

I forkant av generalforsamlingen var det egne samlinger (Pre Assemblies) for kvinner, menn og ungdom. Biskop Kari Mangrud Alvsvåg deltok på kvinnesamlingen. Nora Antonsen og Harald Skoglund deltok på ungdomssamlingen. I tillegg til å forberede uttalelser som løftet blant annet kvinners og ungdoms anliggender og perspektiver, bidro samlingene til å styrke relasjoner og fellesskap mellom kvinnene og mellom ungdommene. Fellesskapet gav en opplevelse av å stå sammen og å heie hverandre frem.

En gruppe fra delegasjonen var også til stede under en forberedende nordisk samling i Höör, Sverige, samt en felles europeisk forsamling i Oxford, UK i mars. Hensikten med disse samlingene var blant annet å avklare nominasjoner og forberede skriftlige regionale budskap og vektlegginger til Krakow.

Den norske delegasjonen hadde i tillegg egne forberedende møter. Ikke minst var det nyttig med en egen sak om LVFs generalforsamling på Kirkemøtet måneden før. Den bidro til en større forankring og forståelse i Den norske kirkes øverste organ, og gav også delegasjonen et tydelig mandat (se under).

Fellesskap og møter med søsterkirkene

Generalforsamlingen var et fellesskap på tvers av geografiske, økonomiske og kulturelle grenser. Flere fra den norske delegasjonen gav uttrykk for at opplevelsen av å være en del av et fellesskap med representanter fra så mange ulike kirker og land var det som gjorde aller mest inntrykk. Det var sterkt å bli kjent med mennesker fra kirker hvor forfølgelse, diskriminering og kjønnsbasert vold er en del av hverdagen i kirken på en annen måte enn i Norge. Små kirker har en annen forståelse av sin plass i samfunnet og er sterke vitner.

I løpet av generalforsamlingen hadde den norske delegasjonen uformelle lunsjmøter med Den evangelisk lutherske kirken i Brasil (IECLB), Den evangelisk lutherske kirken i Sør-Afrika (ELCSA), Den lutherske kirken i Jordan og Det hellige land (ELCJHL), Den evangelisk lutherske kirken i Amerika (ELCA), Den evangelisk lutherske kirken i Kamerun og De lutherske kirkene i India (UELCI). I tillegg var det selvsagt flere uformelle ad hoc-møter.

Bilde: Lunsjmøte med representanter fra Den lutherske kirken i Jordan og Det hellige land.

Valg av ny ledelse og saksbehandling

Generalforsamlingen er et formelt organ. Generalforsamlingen godkjente fremlagte rapporter, valgte ny president og et nytt råd, og resolusjoner og uttalelser ble vedtatt. Kristine Sandmæl ble valgt som medlem i det nye rådet. Hun får flere nordiske kollegaer. Øystein Samnøen fra Frikirken i Norge ble også valgt inn i rådet, og biskop Henrik Stubkjær fra Den danske folkekirke er ny president for LVF. Ny visepresident for Norden er Rev. Dr. Arnfríður Guðmundsdóttir fra Island.

Det var svært begrenset rom for drøftinger og innlegg fra salen i plenum. Ledelsen fikk kritikk for at det ikke var satt av mer tid til diskusjoner og spørsmål fra delegatene. Delegasjonen fra Den norske kirke var imidlertid flinke til å benytte de mulighetene som fantes, og bidro med flere innlegg i plenum.

Bilde: Harald Skoglund holdt et innlegg om urfolk.

Grappesamlingene var en fin mulighet til å diskutere og løfte delegatenes anliggender rundt de ulike temaene. Skriftlige rapporter fra gruppene ble sendt videre til komiteene som arbeidet med uttalelsene og resolusjonene. Delegasjonen fra Norge bidro aktivt gjennom sine respektive grupper. I tillegg kunne alle sende inn forslag og innspill til tekstene, og Den norske kirke sendte inn flere innspill til uttalelser og resolusjoner.

I vedtakspunkt 5, sak KM 14/23: «Forberedelse til Det lutherske verdensforbunds generalforsamling 2023: Én kropp, én ånd, ett håp», heter det:

«Kirkemøtet ber delegasjonen særlig legge vekt på å dele refleksjoner og erfaring med søsterkirker med tanke på generalforsamlingens tema Én kropp, én ånd, ett håp når det gjelder å:

Fra Kirkemøtets vedtak:	Delegasjonens oppfølging:
legge til rette for at ungdom deltar i kirkens liv med sine erfaringer	To fra delegasjonen (Antonsen og Dahler) deltok aktivt på Youth Pre Assembly, samt europeisk Pre Assembly. Aktivt bidrag til blant annet resolusjon om <i>intergenerational justice</i> , inkludering og deltakelse, samt om urfolk, klima etc.
bekrefte alles menneskeverd, menneskerettigheter og demokrati som grunnlag for et rettferdig samfunn i en tid hvor dette settes under press	Understreket i gruppearbeid, plenumsinnlegg og i tekstarbeid om blant annet etniske minoriteter i Asia. Her ble også kastediskriminering tematisert. Delegasjonen bidro med sterkere språk til Message på dette punktet.
være særlig oppmerksom på situasjonen for jøder, rom, LHBT+, mennesker 36 med nedsatt funksjonsevne og andre grupper som ble ofre for nazistenes utryddelsesleirer. Dette aktualiseres i forbindelse med at generalforsamlingen 38 skal besøke Auschwitz-Birkenau	Seniorrådgiver Steinar Ims var bidragsyter til ressurshefte om jødisk-kristne relasjoner (note til lenke), deltakelse i workshop, delegasjonen var bidragsyter til blant annet resolusjon om jødisk-kristne relasjoner og formuleringer i Message.
forplikte kirken i kamp mot antisemittisme	Se over. Delegasjonen bidro til å styrke teksten i Message på dette punktet (sjekk)
arbeide for at tros- og livssynsfriheten sikres for alle, og ha et særlig engasjement for kristne trossøsken som lever under svært krevende kår	Initiativ til møter med den indiske og den palestinske delegasjonen, med aktive bidrag til Public Statement on Christian Presence and Life in the Holy Land og Public Statement on Religious and Ethnic Minorities in Asia .
møte den økende økonomiske ulikheten i verden med kirkelig engasjement for skatterettferdighet	Aktivt bidrag sammen med Kirkens Nødhjelp på Public Statement on Tax Justice. Samarbeid med flere kirker om dette.

	Preses bidro i workshop om dette arrangert av Kirkens Nødhjelp. Viktig og strategisk etterarbeid høsten 2023.
engasjere seg i forsoningsarbeid sammen med urfolk og minoritetsgrupper, som del av oppfølgingen av rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen	Viktige perspektiver fra Tore Johnsen i Study Handbook. Plenumsinnlegg. Aktivt bidrag til resolusjon om urfolk og statement om minoriteter. Erfaringer delt i gruppearbeid og bilaterale møter.
arbeide for avkolonisering av teologi og kirker og gjennom det bidra til forsoning	Viktige perspektiver fra Tore Johnsen i Study Handbook. Erfaringer delt i gruppearbeid og bilaterale møter.
forvalte naturressurser på en måte som verner om skaperverket og urfolksrettigheter	Se blant annet Message og resolusjon om urfolksrettigheter og resolusjon om klima. Viktig anliggender i gruppearbeid og våre bidrag i workshop om klima/miljø.
aktivt bidra til å følge opp klimaavtalen fra Paris og bærekraftsmålene (Agenda 2030)	Viktige bidrag fra blant annet Youth Pre Assembly og deres initiativ til klimademonstrasjon under generalforsamlingen. Antonsen og Tjelle deltok i to ulike workshops om klima. Aktivt bidrag til resolusjon om klimakrisen. Og sterkt språk om klima, natur og bærekraft i Message. Se også om Tax justice over.
Annet: Ukraina	Delegasjonen bidro til utvikling av tekster om fred i Ukraina

En samlet oversikt over resolusjoner og uttalelser finnes her:

[Outcomes | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](https://www.lwfassembly.org/Outcomes)

I vedtakspunkt 4 i KM/ 23 heter det:

Kirkemøtet ber om at det legges til rette for at hele kirken kan bli kjent med generalforsamlingens tema, liturgier, hovedbudskap og annet relevant materiale. Kirkemøtet ber derfor Mellomkirkelig Råd og Kirkerådet inkludere og konkretisere oppfølgingen av generalforsamlingen i handlingsplanen Kirkens globale oppdrag 23 (KR 8/22)). Kirkemøtet ber også Kirkerådet vurdere å fremme en sak for Kirkemøtet 24 som oppsummerer alle de tre nylige økumeniske generalforsamlingene (KV, KEK og 25 LVF).

Til Kirkemøtet i 2024 vil det komme en slik sak som skissert ovenfor, hvor blant annet de viktigste temaene fra generalforsamlingen vil bli presentert. Liturgier og annet vil bli brukt på Kirkemøtet og også tilgjengeliggjort gjennom Ressursbanken.

Viktige uttalelser og bidrag vil for øvrig bli studert nøye i fagnemnder og andre fora. Det nye rådet i LVF vil utvikle en ny strategi for årene som kommer, på bakgrunn av “retningen” som ble bestemt i Krakow.

Praktisk tilrettelegging

Vårt inntrykk er at det meste av praktisk planlegging og løsninger fungerte fint. Et lite unntak var nok at grupperommene var godt bortgjemt, og umulig å finne uten veivisere. Det store flertallet av deltakere på generalforsamlingen bodde i en studentby en kort bussreise fra konferansesenteret, mens delegasjonen fra Den norske kirke bodde på et godt hotell rett over gata fra konferansesenteret. Med lange dager og et hektisk program var dette svært praktisk og bekvemt. Delegasjonen hadde morgenmøter i lobbyen på hotellet hver morgen etter frokost, med planlegging av dagen og rådslaging på prosessarbeid. Hotellet opplevdes også trygt og beskyttet med tanke på Krakows manglende rettsvern for enkelte grupper. Men det ble stilt noen kritiske spørsmål både internt og eksternt om valg av bosted for delegasjonen.

De fleste i den norske delegasjonen reiste med fly. Av miljøhensyn valgte to av deltakerne å ta tog eller buss, en eller begge veier. Svenska Kyrkans delegasjon ble beordret til å reise kollektivt.

Media underveis og etter:

Det ble laget flere oppslag fra generalforsamlingen på Den norske kirkes egne flater:

[LVF generalforsamling 2023: Kristine Sandmæl - Den norske kirke \(kirken.no\)](#)

[LVF besøker Auschwitz - Den norske kirke \(kirken.no\)](#)

[Nora Antonsen på LVF - Den norske kirke \(kirken.no\)](#)

[Sandmæl blir rådsmedlem - Den norske kirke \(kirken.no\)](#)

Også Vårt Land, Dagen og flere norske medier (NTB-melding) hadde oppslag fra generalforsamlingen, se blant annet [Nye norske representanter valgt til rådet for Det lutherske verdensforbund – Siste nytt – NRK og Livskraftig luthersk fellesskap \(dagen.no\)](#)

En samlet oversikt over LVFs egne oppslag finnes her:

[Search | Thirteenth Assembly of The Lutheran World Federation \(lwfassembly.org\)](#)

Generalforsamlingen ble også dekket noe på sosiale medier. Et godt grep fra Kommunikasjonsavdelingen var at Nora Antonsen og biskop Kari Mangrud Alvsvåg fikk overta Den norske kirkes instagramkonto disse dagene.

Sammendrag

Generalforsamlingen var en flott opplevelse. Foredrag, verksteder, gudstjenester og gruppesamlinger gav stort faglig og menneskelig utbytte. Studieheftene og gudstjeneste- og bønnesamlingene som vi fra Norge var med på å forberede, var solide. Det var en sterk opplevelse å være del av et fellesskap av mennesker fra så mange ulike land og kirker som deler den samme tro. Møtene og samtalene med søsterkirker var verdifulle.

Den norske delegasjonen jobbet godt sammen og fikk være med på å løfte mange saker. I den norske delegasjonen var det enighet om at det burde vært mer rom for plenumsdiskusjoner. Fellesskapet hadde tålt mer meningsutveksling og uttrykt uenighet.

LHBT+ er et tema som det er stor uenighet om, men som det ble snakket lite om. Kanskje bidro det strengt konservative vertslandet Polen til en mer forsiktig linje enn nødvendig.

Klima og bærekraft var på dagsorden, og ble blant annet tematisert gjennom en klimamarsj initiert av ungdomsdelegatene. Spørsmålet om LVFs egen bærekraft og behovet for en slankere og mer miljøvennlig infrastruktur i årene som kommer, ble ikke drøftet. En slik stor samling med så mange delegater fra hele verden representerer et stort klimaavtrykk. Dnk hadde for eksempel betydelig flere delegasjonsplasser enn tidligere. Det er et dilemma at små kirker som bare har én delegat, oftest stiller med en mannlig biskop. Dette bidrar til at målsettingen om 40 % kvinner og 20 % ungdom blir vanskelig å oppfylle, noe som forsøkes løst ved at de større kirkene tildeles flere plasser. Spørsmålet om økonomisk og miljømessig bærekraft blir sentralt i vurderingen av hvorvidt generalforsamlingen skal gjennomføres på lignende måte igjen.

LVF er et viktig uttrykk for vår felles konfesjonelle identitet. Å være en del av et slikt globalt fellesskap skaper stolthet og glede. Den norske kirke trenger LVF-fellesskapet, og temaet «Én kropp, én ånd, ett håp» ble levendegjort disse dagene i Krakow.

